

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

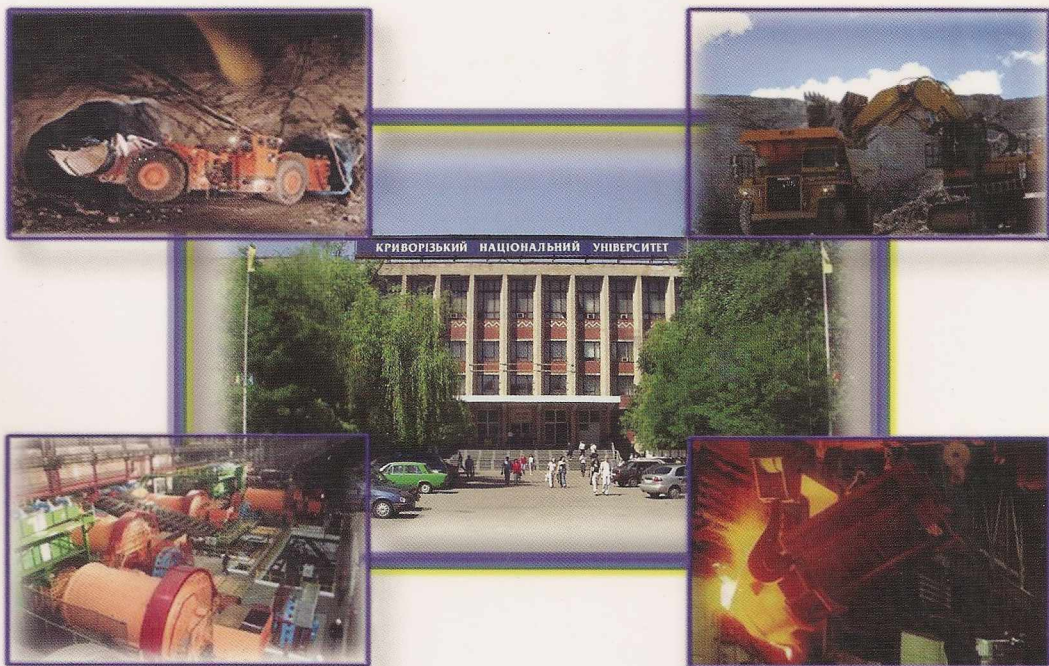
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Міжнародна науково-технічна конференція

Матеріали конференції

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ
ТА СУСПІЛЬСТВА**

Том 2

22-25 травня 2013 року

Кривий Ріг

УДК 7.05

О. Ч. Чирва

канд. пед. наук кафедри образотворчого мистецтва

Криворізький педагогічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

А. Ю. Чирва

студентка ХДАДМ факультету мистецтв відділення мистецтвознавства

МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ НАУКОВОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянути можливості і перспективи використання мистецтвознавчого аналізу в галузі наукового мистецтва. Зроблено аналіз кінетичного фасаду автостанції Неда Кана.

Ключові слова: наукове мистецтво, мистецтвознавчий аналіз.

Проблема та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Наукове мистецтво, як напрямок сучасного мистецтва, досить відоме західній культурі і викликає певний інтерес в Україні. Перша Міжнародна конференція з проблем «Наукового мистецтва» на пострадянському просторі відбулася у квітні 2012 року у Москві. Інтерес до об'єктів наукового мистецтва зумовлений тим, що вони гармонійно поєднують об'єктивну наукову інформацію та художню образність. Розвиток цифрових технологій і сучасних засобів візуалізації створюють умови для становлення наукового мистецтва в Україні, що безумовно сприятиме соціокультурному розвитку суспільства.

Оптимальне співвідношення наукових, технологічних та художніх аспектів у науковому мистецтві зумовлює розвиток експериментального дизайну, оптимізує рішення недостатньо структурованих, дизайнерських задач, сприяє ефективному формотворенню в дизайні. Але необхідно визнати, що наукове мистецтво, як галузь актуального мистецтва, потребує визначення, комплексного аналізу і типологізації створених об'єктів.

Аналіз досліджень та публікацій. В дослідженнях науковців та дизайнерів (Арцешашев А., Галеев Б., Зенкін О., Колейчук В., Мартинов В., Наумов М., Панкін О., Фоменко О.) зібрано вагомий матеріал щодо створення, аналізу, інтерпретації, трансляції образів наукового мистецтва. Результати означених досліджень виявили величезний потенціал синкретичних об'єктів наукового мистецтва у визначенні гармонійних співвідношень як у природних, так і штучних системах навколишньої дійсності.

Постановка завдання. Наукове мистецтво – галузь поєднання науки, мистецтва та дизайну. Воно спрямоване не стільки на створення твору, проекту, скільки на візуалізацію структур цілісних об'єктів, опредметнення ідей, виявлення принципів їх існування, що акцентує аспекти відображення, пізнання, інтерпретації об'єктивної реальності.

Ми розглядаємо об'єкти наукового мистецтва як результат дослідницької, експериментальної та творчої діяльності учених, художників, дизайнерів. Творчий пошук і рефлексія в цій галузі засновані на цілісному, гуманістичному підході до об'єктів пізнання, що актуалізує саме художні чинники творчості. Можливість відстежити таїнство наукового мистецтва на різних рівнях та репрезентувати результати у знаково-символічному, візуальному планах дозволяє розглядати його як художнє явище. Наукове мистецтво використовує у дослідженнях та відображенні результатів новітні науково – технологічні методики, робототехніку, біо- та генну інженерію. Однак воно не стільки підтримує технологічні версії сучасності, скільки окреслює межі їх застосування, що наближує його до дизайну і характеризує як художній експеримент. Як науково-художня діяльність, наукове мистецтво акцентує комунікаційні, прогностичні, ігрові аспекти.

Сучасний художник, який створює художній образ з елементів, отриманих в результаті деконструкції знаходиться в ситуації філософа, а вчений, у пошуках цілісних підходів до пізнання, виявляється художником. Сучасне мистецтво бере на себе функції медіа, посередника, воно інтелектуально та рефлексивно, що актуалізує комунікативну функцію і наближує його об'єкти до об'єктів наукового мистецтва. Якщо розглядати результат науково-художньої діяльності як інформаційний об'єкт, як текст, стає неможливим застосування відомих правил, категорій, критеріїв їх оцінки. Нові залежності і категорії необхідно виявляти в процесі творчого пошуку, аналітичній діяльності та рефлексії.

Об'єкти наукового мистецтва презентують відображення надзвичайно складного світу, посткласичної свідомості, художньої культури, знання про які ще не сформовані. Образи наукового мистецтва (фігуративні, абстрактні, змішані) – є відображення станів: структури-хаосу, статично-динаміки, простого-складного, гармонії-деструкції, а також можливих комбінацій та перехідних станів. Визначення та аналіз подібних станів розкриває перспективи художньої та наукової творчості, вдосконалення дизайн-діяльності.

Ігрові та експериментальні аспекти наукового мистецтва надають йому характер вільної дослідницької діяльності, яка має якості імпровізації, несподіваності, парадоксальності, компенсаторні якості. Це відкриває можливості несподіваних прозрінь та перебудови оточуючої людини дійсності. Творчі ігрові моменти підтримуються за умов присутності краси, яка надає дослідницькій діяльності гуманістичних рис. Художні чинники наукових пошуків не лише підтримують творчий процес, але і стають мірою людського, критерієм відповідальності за можливі перетворення. Ігрові риси наукового мистецтва виявляються на змістовному рівні (розробка подій) та на рівні художньої форми (структури, виразних елементів). Акцентуються моменти опредметнення, візуалізації. Елементи та методи мистецтва і науки можуть стати центром ігрової, експериментальної, художньо-дослідницької діяльності, чинником інформаційного обміну людини і природи, забезпечуючи «естетичну манкіровку явища». Художньо-образний, мистецтвознавчий аналіз результатів експериментально-ігрових дослідів, які відображені у формі візуальних текстів має неабиякий потенціал щодо виявлення потенціалу та перспективності об'єктів наукового мистецтва.

Викладення матеріалу та результати. Посилення тенденцій художньої критики до узагальнюючого естетичного аналізу необхідно врівноважити актуалізацією детального мистецтвознавчого аналізу арт-об'єктів. Якщо естетичний аналіз розглядається як мікроаналіз та передбачає вивчення художніх форм у значній часовій та просторовій перспективі, то мистецтвознавчий аналіз виступає здебільшого як мікроаналіз. Естетичне знання слугує створенню головних «опорних конструкцій» художнього світу, відображення великого у малому неминуче веде до узагальнення та втрати певних особливостей. Мистецтвознавчий аналіз ближче до детального, конкретного дослідження, зосереджує увагу на одиничних, неповторних рисах об'єкту. Хоча, безумовно межа між естетичним та мистецтвознавчим дослідженням є доволі тонкою. Головними складовими мистецтвознавчого аналізу є: опис, структурно-семантичний аналіз та інтерпретація. Характер та структура аналізу залежить від мети, завдань та методів дослідження. Так для документального оформлення художнього твору застосовують опис, у арт-журналістиці – інтерпретації, арт-критиці – композиційний, колористичний, формальний аналіз тощо.

Аналіз результатів науково-художньої експериментальної діяльності можливий на двох рівнях: глобальних експериментів, які пов'язані з фундаментальною наукою та локальних експериментів в галузі конструювання, формотворення, смислоутворення, стилеутворення, використання матеріалів, технологій тощо. Як будь яка діяльність, експеримент в науковому мистецтві та дизайні спирається на матеріал, технологію, функцію (текст), ідеологію суб'єкту.

Мистецтвознавчий аналіз доцільно розпочинати з розгляду найбільш загального рівня формотворення, поза розгляду впливів функціональних, соціальних, семантичних аспектів. Отже, аналіз об'єкту наукового мистецтва як результату науково-художнього експерименту має складатися з загального опису, відображення особливостей сприйняття об'єкту, структурно-морфологічного, художньо-образного, технологічного, семіотичного аспектів аналізу, розгляду можливих інтерпретацій. Доцільно виявити характер експериментальної діяльності (аналітичний, образотворчий), тип застосованої технології (реальна, імітаційна, тощо). Необхідним виявляється розгляд методів, прийомів, засобів формотворення (аналіз елементів, кінетики, композиційних, комбінаторних структур, характеру їх трансформації). Аналіз зазначених аспектів дозволяє формувати судження по відношенню до результатів експериментально-творчої діяльності наукового мистецтва.

Мистецтвознавчий підхід вирішує проблему аналізу художньої форми і художньої цінності, цілісності, гармонійності, виразності, доцільності об'єкту наукового мистецтва.

Цілісність дизайн-образу ми розуміємо як пластично відображену та закріплену в матеріалі логіку співвідношення та зціплення сутнісних смислів. Аналіз художньої форми і процесу художнього формотворення виявляє принципи структурування світу, перетворення хаосу у порядок, аморфного в цілісне. Поняття художньої форми виступає синонімом твору мистецтва, знаком його самовизначення та виразно-сислової цілісності. Особливість художньої форми в тому, що закладені в неї смисли не передаються повністю понятійним апаратом і будь якими іншими засобами. Мистецтвознавчий аналіз допомагає виявити смислову основу об'єкту, яка переважно і буде смисловою проекцією твору на глядача, художнім транслятором станів.

Яскравими прикладами творів наукового мистецтва є проекти американського дизайнера та фахівця з екологічного проектування Неда Кана. Інсталяція кінетичного фасаду («Wind Viel») була встановлена у 2000 році на автостанції міста Шарлот у Північній Кароліні. Головна ідея автора – візуалізація та естетизація повітря. Створений дизайнером фасад складає враження відродженої металевої конструкції. Каркас конструкції, який складається з 250 тисяч алюмінієвих панелей, загальною площиною 5000 квадратних метрів, автор закріплює на будівлі восьмиповірхової автостоянки. Монолітний фасад здається статичною поверхнею, яка має мозаїчну структуру, але будь які пориви вітру призводять до руху пластинок – пікселів і утворюють образи динамічних хвиль та химерних природних узорів. Окрім чаруючого вигляду, проект забезпечує природну вентиляцію приміщень і освітлення, яке завдяки невеликим отворах в алюмінієвих групах пластин дозволяє спостерігати постійну гру світла та тіней.

Арт-об'єкт презентує ідею мобільності і трансформації форми під впливом зовнішніх факторів. Автор використовує прийом фазового моделювання, який дозволяє з одного боку візуалізувати рух повітря, розкласти його образ на окремі складові – площинні елементи простої геометричної форми, динамічно закріплені на сітчастій конструкції, а з іншого синтезувати отримані фази руху у візуальний ряд та отримати нові образно-просторові структури. Елементи конструкції, окрім базового функціонального навантаження, виступають елементами «самомоделюючих» структур. Подібні структури є інноваційними у практиці дизайну, що зумовлено відсутністю візуального досвіду в цій галузі і відповідних методів та прийомів художнього моделювання. Плавність та неперервність, топологічна однорідність складають важливий елемент образної виразності структур, які розглядаються. Окрім оригінального дизайнерського рішення автор створює анімаційну модель або монументальний рельєф повітря. Таким чином, конструкція виявляється не лише оригінальним дизайнерським рішенням, але і арт-об'єктом, який актуалізує саме інформативну функцію.

Фасад є прикладом того, як вкрай механізована культура постмодернізму спрямована на «олюднення» конструкцій з металу та бетону. У наслідку такого відношення, виявляється активний інтерес дизайнерів до біоніки та кінетизму. Автор продемонстрував невлomite, невидиме природне явище – мінливу і величну стихію повітря. Проект є спробою унаочнити та спостерігати закономірності руху повітря. Всі проекти Неда Кана присвячені природним явищам: туману, воді, вогню, піску і розміщені у портфоліо на авторському сайті за смисловим принципом, що актуалізує семантичні функції об'єкту по відношенню до морфологічних.

Висновки та напрямок подальших досліджень. Застосування мистецтвознавчого аналізу як засобу опису, оцінки, вивчення об'єктів як наукового мистецтва, так і актуальних межових напрямків у сучасного мистецтва та дизайну має величезний потенціал і потребує подальших досліджень щодо визначення критеріїв, методів та прийомів його проведення.

Література

1. Эксперимент в дизайне: [учебное пособие] / сост. Александр Лаврентьев – М.: Издательский дом «Университетская книга», 2010. – 244 с.